ՀՀ ՎԱՅՈՑ ՁՈՐԻ ՄԱՐԶ
RA VAYOTS DZOR MARZ

Մարզկենտրոնը՝	***Marz centre***
ք. Եղեգնաձոր	Eghegnadzor town

Տարածաշրջանները՝ Վայք, Եղեգնաձոր

Territories Vayk, Eghegnadzor

Քաղաքները՝ Եղեգնաձոր, Վայք, Ջերմուկ

Towns Eghegnadzor, Vayk, Jermuk

Տարածքը Territory	2 308 քառ. կմ/ sq.km
ՀՀ տարածքում մարզի տարածքի տեսակարար կշիռը Territory share of the marz in the territory of RA	7.8%
Համայնքներ, 2016թ. տարեսկզբի դրությամբ Communities, as of the beginning of 2016	44
Քաղաքներ Towns	3
Գյուղեր Villages	52
Բնակչության թվաքանակը 2016թ. տարեսկզբի դրությամբ Population number as of the beginning of the year, 2016	50.8 հազ. մարդ/ ths. person
այդ թվում՝ including:	
քաղաքային urban	17.7 հազ. մարդ/ ths. person
գյուղական rural	33.1 հազ. մարդ/ ths. person
ՀՀ բնակչության ընդհանուր թվաքանակում մարզի բնակչության թվաքանակի տեսակարար կշիռը Share of marz population size in RA population size	1.7 %
Քաղաքային բնակչության թվաքանակի տեսակարար կշիռը Share of urban population size	34.8 %
Գյուղատնտեսական նշանակության հողեր Agricultural land	190 332.9 հա/ ha
այդ թվում՝ վարելահողեր including: arable land	15 955.1 հա/ ha

ՀՀ Վայոց ձորի մարզը գտնվում է հանրապետության հարավային հատվածում: Մարզը պետական սահմանով հարավում սահմանակից է Նախիջևանին, հյուսիսում՝ ՀՀ Գեղարքունիքի մարզին, արևելքում՝ ՀՀ Սյունիքի մարզին և արևմուտքում՝ ՀՀ Արարատի մարզին:

ՀՀ Վայոց ձորի մարզը շրջապատված է բարձր լեռներով, ջրբաժան լեռնաշղթաներով, որոնք յուրահատուկ բնական պատնեշներ հանդիսանալով նրա և հարևան տարածքների միջև, այն դարձնում են աշխարհագրական մի ամբողջություն:

ՀՀ Վայոց ձորի մարզն ունի կենդանական և բուսա-

RA Vayots Dzor marz is situated in yhe Southern part of the Republic. In the South borders with Nakhijevan, in the North it borders with RA Gegharkunik marz, in the East – RA Syunik marz and in the West – RA Ararat marz.

Vayots dzor is surrounded with high mountains, water-separately mountain ranges, that being original natural banks between its and neighbouring territories, turn that into a geographical single whole.

Vayots dzor marz has varied fauna and flora. Natural forests

կան բազմազան աշխարհ: Տարածքի 5.7%-ը կամ 13 240.1 հա կազմում են բնական անտառները:

Արտակարգ խայտաբղետ է մարզի մակերևույթը: Հրաբխային ուժերը, երկրաշարժերը, Արփա գետի և դրա վտակների ջրերն առաջացրել են տարբեր ուղղություններով ձգվող բազմաթիվ լեռնաշղթաներ՝ մեծ ու փոքր գագաթներով, խորհրդավոր ձորեր, լեռնանցքներ, սարահարթեր, գոգավորություններ, դաշտեր, մարգագետիններ և բնական բազմապիսի կերտվածքներ, որի ամենավառ օրինակն է Ջերմուկի հիասքանչ ջրվեժը (60 մ):

ՀՀ Վայոց ձորի մարզի կլիման ընդհանուր առմամբ ցամաքային է՝ ցուրտ կամ չափավոր ցուրտ ձմեռներով և շոգ կամ տաք ամառներով: Օդի առավելագույն ջերմաստիճանը հարավային շրջաններում հասնում է +41oC-ի, իսկ բացարձակ նվազագույնը՝ -35oC-ի: Տեղումները կազմում են տարեկան 300-ից 700 մմ:

2015թ.-ին մարզի տնտեսության հիմնական հատվածների տեսակարար կշիռները հանրապետության համապատասխան ճյուղերի ընդհանուր ծավալում կազմել են.

- արդյունաբերություն՝ 1.2 %,
- գյուղատնտեսություն՝ 2.1 %,
- շինարարություն՝ 2.2 %,
- մանրածախ առևտուր՝ 0.4 %,
- ծառայություններ՝ 0.6 %:

Մարզի տնտեսության ընդհանուր ծավալում գերակշռողը գյուղատնտեսությունն է: Գյուղացիական տնտեսությունները հիմնականում զբաղվում են անասնաբուծությամբ, որի արտադրանքը կազմել է գյուղատնտեսության համախառն արտադրանքի ծավալի 64.5 %-ը: Գյուղատնտեսության համախառն արտադրանքի ծավալում որոշակի տեսակարար կշիռ ունեն նաև թռչնաբուծությունը, խաղողագործությունը, պտղաբուծությունը և բանջարաբուծությունը:

Արդյունաբերության ոլորտում հիմնականում զարգացած են ոչ ոգելից ըմպելիքի՝ «Ջերմուկ» հանքային ջրերի և խաղողի գինու արտադրությունները:

Բեռնաուղևորափոխադրումները մարզում իրականացվում են ավտոմոբիլային և էլեկտրատրանսպորտով (ճոպանուղի): Մարզով է անցնում ՀՀ-ն Իրանի հետ կապող ավտոմայրուղին, որն էական դեր ունի մարզի տնտեսության հեռանկարային զարգացման գործում:

Մարզում ակնհայտ են ***ներքին և արտաքին զբոսաշրջության*** զարգացման մեծ հեռանկարները:

Եղեգնաձոր քաղաքը (2015թ. տարեվերջին՝ 7.6 հազ. բնակիչ) համարվում է պատմական Սյունիքի հնագույն բնակավայրերից մեկը և գտնվում է Երևանից 123 կմ հեռավորության վրա:

Եղեգնաձոր քաղաքի տնտեսության ընդհանուր ծավալում գերակշռող ոլորտներն են ***արդյունաբերությունն ու շինարարությունը:***

Արդյունաբերության ոլորտում հիմնականում զարգացած են խաղողի գինու, էլեկտրասարքավորանքի արտադրությունները, որոշակի տեսակարար կշիռ ունեն նաև պատրաստի մետաղե արտադրատեսակների արտադրությունները:

Վայք քաղաքը (2016թ. տարեսկզբին՝ 5.7 հազ. մարդ) գտնվում է Երևանից 132 կմ, մարզկենտրոնից՝ 16 կմ հեռավորության վրա:

Վայք քաղաքի տնտեսության հիմնական ճյուղն ***արդյունաբերությունն է:*** Հիմնականում զարգացած են հանքային ջրերի և ոչ ալկոհոլային խմիչքների, շինանյութերի, ձեռագործ գորգերի արտադրությունները:

comprise 5.7% or 13 240.1 ha of territory.

Voyots dzor surface is extraordinary variegated. Volcanic forces, earthquakes, waters of Arpa river and its tributaries raised numerous mountain ranges stretching by different directions with big and small tops, mysterious canyons, mountain passes, plateaus, concavities, fields, meadows and natural varied buildings, the most bright example of which is Jermuk wonderful waterfall (60 m).

The Vayots dzor climate on the whole is continental with cold or moderate cold winters and hot or warm summers. The highest possible air temperature reaches +410C in southern districts, and the exceptional minimum temperature reaches -350 C. Precipitations comprise 300-700 mm.

In 2015 the share of economy main branches of RA Vayots Dzor marz in total volume of correspondent branches of the republic comprised

- industry 1.2 %,
- agriculture 2.1 %,
- construction 2.2 %,
- retail trade 0.4 %,
- services 0.6 %.

In total volume of marz economy the prevailing is agriculture. Peasant farms mainly deal with cattle-breading, the production of which comprised 64.5% of volume of gross agricultural product. The aviculture, winegrowing, fruit-growing and vegetable-growing have certain share in the volume of gross agriculture produce.

The production of non-alcoholic beverages (in particular, Jermuk mineral water) and wine are mainly developed in the industry field.

Freight and passenger transportations in the marz are implemented by road transport and electric transports (cableway). The motor highway connecting Armenia with Iran goes through marz that plays an essential role in the perspective development of marz economy.

There is a great perspective, for ***internal and external tourism*** development in the marz.

Eghegnadzor town (7.6 ths. inhabitants in the end of 2015) is considered the one of Syunik ancient settlements and is situated in 123 km distance from Yerevan.

The main branches of economy of ***Eghegnadzor town*** are ***industry and construction***.

The most developed branches in industry are grape wine, manufacture of electrical equipments, manufacture of fabricated metal products has some particular role in industry of the marz too.

Vayk town (as of the beginning of 2016 5.7 ths. inhabitants in the end of 2015) is situated in 132 km distance from Yerevan and 16 km distance from marz centre.

The main branch of economy of ***Vayk town*** is industry. Especially production of mineral water, alcohol-free beverages, building materials and carpet making industry are developed.

Ջերմուկ քաղաքը (2016թ. տարեսկզբին՝ 4.4 հազ. մարդ) գտնվում է 2 070 մ բարձրությամբ լավային սարավանդի վրա (հեռավորությունը Երևանից՝ 175 կմ, մարզկենտրոնից՝ 53 կմ): Ջերմուկը լայն ճանաչում ունի որպես առողջարանային քաղաք: Ճանաչված առողջարաններ են. «Ջերմուկ»-ը, «Նոր կյանք»-ը, «Գլաձոր» -ը, «Աղաջանյանի անվ. առողջարան»-ը և «Արարատ»-ը:

Քաղաքի անվանումը կապված է հանքային տաք աղբյուրների՝ ջերմուկների հետ:

Ջերմուկ քաղաքի տնտեսության առաջատար ճյուղը ոչ ոգելից ըմպելիքի, «***Ջերմուկ***» ***հանքային ջրի,*** արտադրությունն է:

Jermuk town (4.4 ths. persons in the end of 2015) is situated on the lava plateau with the height 2 070 m (distance from Yerevan is 175 km, from marz centre – 53 km). Jermuk is widely recognised as a sanatorium town. The recognised sanatoriums are "Jermuk", "Nor kyanq", "Gladzor", "sanatorium named after Aghajanyan" and "Ararat".

The town name is related to mineral warm sources, jermuks.

The main branch of economy of ***Jermuk town*** is the production of non alcoholic beverages, ***"Jermuk" mineral water***,.

ՄՇՏԱԿԱՆ ԲՆԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆՆ ԸՍՏ ՏԱՐԻՔԱՅԻՆ ԽՄԲԵՐԻ, 2016թ. հունվարի 1-ի դրությամբ
DE JURE POPULATION BY AGE –SPECIFIC GROUPS, 2016 as of January 1

%

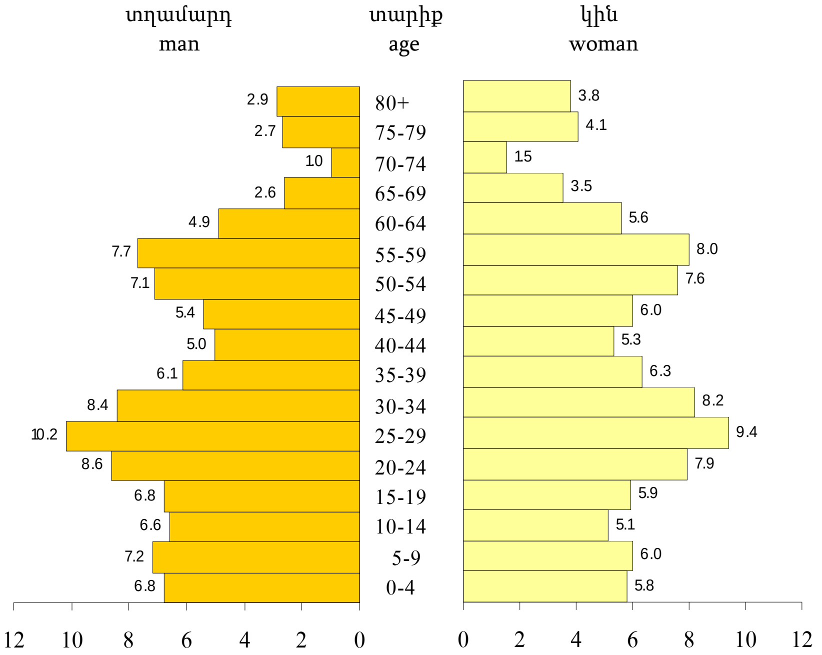

ՄԱՆՐԱԾԱԽ ԱՌԵՎՏՐԻ ՕԲՅԵԿՏՆԵՐ
RETAIL TRADE UNITS

	Քանակը Number					
	2011	2012	2013	2014	2015	
Մանրածախ առևտրի օբյեկտներ, ընդամենը	229	227	231	313	303	Retail trade units, total
այդ թվում`						*Including*
խանութներ	161	159	167	249	258	Shops
կրպակներ	46	46	43	43	19	Kiosks
գյուղատնտեսական արտադրանքի շուկաներ	1	1	1	1	1	markets of agricultural produce
սպառողական ապրանքների շուկաներ	-	-	-	-	-	markets of consumer goods
առևտրի այլ օբյեկտներ	21	21	20	20	25	other trade units

ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ
EDUCATIONAL INSTITUTIONS

	Քանակը Number					
	2011	2012	2013	2014	2015	
Պետական նախադպրոցական	17	18	18	18	15	State pre-school
Պետական հանրակրթական	51	50	50	50	50	State general educational
Ոչ պետական հանրակրթական	1	1	1	-	-	Non-state general educational
Երաժշտական, արվեստի, գեղարվեստի դպրոցներ, մանկապատանեկան ստեղծագործական կենտրոններ	7	7	7	8	8	Music and art school youth creative (cultural) centre
Պետական նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) ուսումնական[1]	1	1	1	1	1	State preliminary vocational educational[1]
Պետական միջին մասնագիտական ուսումնական	1	1	1	1	1	State middle vocational educational
Ոչ պետական միջին մասնագիտական ուսումնական	1	2	2	2	1	Non-state middle vocational educational
Պետական բարձրագույն ուսումնական հաստատության մասնաճյուղ	1	1	1	1	1	Branch of state higher educational
Ոչ պետական բարձրագույն ուսումնական	1	1	-	-	-	Non-state higher educational

ՔԱՂԱՔՆԵՐ
TOWNS/CITIES

Անվանումը	Name	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2016թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ * Number of dejure population as of January 1, 2016, person *
Եղեգնաձոր	Eghegnadzor	7 675
Վայք	Vayk	5 702
Ջերմուկ	Jermuk	4 400

ԳՅՈՒՂԵՐ
VILLAGES

	Անվանումը	Name	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2016թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ ** Number of dejure population of January 1, 2016, person **
Եղեգնաձորի տարածաշրջան Eghegnadzor district			
1	Ագարակաձոր	Agarakadzor	1 328
2	Աղավնաձոր	Aghavnadzor	2 001
3	Աղնջաձոր	Aghnjadzor	437
4	Արենի	Areni	1 968

[1] Ներառյալ այն միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատությունները, որոնք իրականացնում են նախնական (արհեստագործական) ծրագիր:
Including those middle vocational educational institutions, which implement preliminary vocational program.

	Անվանումը	Name	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2016թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ ** Number of dejure population of January 1, 2016, person **
5	Ամաղու	Amaghu	-
6	Արտաբույնք	Artabuynk	1 155
7	Արփի	Arpi	1 214
8	Գետափ	Getap	2 405
9	Գլաձոր	Gladzor	2 535
10	Գնիշիկ	Gnishik	63
11	Մոզրով	Mozrov	129
12	Գողթանիկ	Goghtanik	198
13	Ելփին	Elpin	1 277
14	Եղեգիս	Eghegis	451
15	Թառաթումբ	Taratumb	512
16	Խաչիկ	Khachik	974
17	Հերմոն	Hermon	204
18	Արատես	Arates	-
19	Կալասար	Kalasar	-
20	Հորբատեղ	Horbategh	262
21	Հորս	Hors	284
22	Մալիշկա	Malishka	5 114
23	Շատին	Shatin	2 048
24	Չիվա	Chiva	856
25	Ռինդ	Rind	1 495
26	Սալլի	Salli	234
27	Վարդահովիտ	Vardahovit	209
28	Գետիկվանք	Getikvanq	-
29	Սևաժայռ	Sevajayr	32
30	Վերնաշեն	Vernashen	1 234
31	Քարագլուխ	Qaraglukh	874
Վայքի տարածաշրջան Vayk district			
1	Ազատեկ	Azatek	582
2	Արին	Arin	328
3	Արտավան	Artavan	256
4	Ախտա	Akhta	-
5	Բարձրունի	Bardzruni	392
6	Գնդեվազ	Gndevaz	776
7	Գոմք	Gomk	241
8	Զառիթափ	Zaritap	1 515
9	Զեդեա	Zedea	166
10	Կապույտ	Kapuyt	-
11	Հորադիս	Horadis	-
12	Խնձորուտ	Khndzorut	520
13	Կարմրաշեն	Karmrashen	255
14	Կեչուտ	Kechut	950
15	Հերհեր	Herher	772
16	Մարտիրոս	Martiros	599
17	Նոր Ազնաբերդ	Nor Aznaberd	148
18	Սարավան	Saravan	308
19	ՈՒղեձոր	Ughedzor	-
20	Սերս	Sers	192
21	Փոռ	Por	112

ՀՀ ՎԱՅՈՑ ՁՈՐԻ ՄԱՐԶԻ ՊԱՅՄԱՆԱԿԱՆ 10 000 ԲՆԱԿԻՉ ՈՒՆԵՑՈՂ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՄԻ ՇԱՐՔ ԲՆՈՒԹԱԳՐԻՉՆԵՐ, 2015թ.
SOME SOCIAL INDICATORS OF DISTRICT COMMUNITY WITH 10 000 POPULATION IN RA VAYOTS DZOR MARZ, 2015

	Ընդա-մենը Total	նրանցից՝ *including:*		
		կանայք[1] women[1]	տղա-մարդիկ[1] men[1]	
Բնակչությունը, մարդ	10 000	5 121	4 879	Population, person
Ծնվածներ, մարդ	116	60	56	Births, person
Մահացածներ, մարդ	106	52	54	Deaths, person
Ամուսնություններ	69	X	X	Marriages
Ամուսնալուծություններ	10	X	X	Divorces
Կրթության ոլորտ, հաճախումը կրթօջախներ, մարդ՝				Education sphere, attendance to educational institutions, person
նախադպրոցական	194	91	103	pre-school
հանրակրթական	1 247	581	666	general schools
երաժշտական, արվեստի, գեղարվեստի դպրոց-ներ, մանկապատանեկան ստեղծագործական կենտրոններ	221	145	76	musical, art schools, creative centers for children
նախնական մասնագիտական (արհեստագործական)	20	6	14	preliimary vocational
միջին մասնագիտական	45	27	18	middle vocational
բարձրագույն մասնագիտական	50	31	19	higher vocational
Առողջապահության ոլորտ՝				Public health sphere
Հաճախել են պոլիկլինիկա տարվա ընթացքում (հաճախումների քանակը)	36 952	…	…	annual attendance to polyclinic during the year (number of attendances)
Մարզիկներ, մարդ	384	71	313	Athletes, person
Զբաղվածներ, մարդ	4 659	2 379	2 280	Employed, person
նրանցից՝ գիտական հիմնարկներում	-	-	-	of which - in Science establishments
նրանցից՝ գիտության դոկտոր	-	-	-	of which - doctors of Science
գիտության թեկնածուներ	-	-	-	candidates of Science
ուսուցիչներ	187	146	41	teachers
բժիշկներ	22	…	…	physicians
միջին բուժանձնակազմ	47	…	…	paramedical personnel
Գործազուրկներ, մարդ	525	361	164	Unemployed, person
Սոցիալական ապահովության ոլորտ				Social insurance sphere
ընդամենը կենսաթոշակառուներ, տարեվերջի դրությամբ, մարդ	1 854	1 104	750	total pensioners/ as of the end of the year/ person
աղքատության ընտանեկան նպաստ և միանվագ դրամական օգնություն ստացող ընտանիքներ	394	X	X	families that get poverty family benefit and one-time benefit
Հաճախումների քանակը տարվա ընթացքում				Annual attendance during the year
գրադարան	35 054	…	…	library
թատրոն	-	-	-	theatre
համերգ	-	-	-	concert
թանգարան	163	…	…	museum
Իրավական ոլորտ				Law sphere
հանցագործության դեպքերի քանակը, տարվա ընթացքում	32	X	X	total crimes, during the year
այդ թվում՝ ոչ մեծ ծանրության	21	X	X	of which - not grave crime
միջին ծանրության	8	X	X	medium crime
ծանր	2	X	X	grave crime
առանձնապես ծանր	0.0	X	X	special grave crime

[1] *Ցուցանիշները հաշվարկային են:*
The indicators are accountable.